

Ik bén natuur

Een speelse noodkreet van Sigrun Lobst

Gepubliceerd in: Het laatste kind op straat

IK BÉN NATUUR!

Toegankelijke, natuurrijke ruimte om vrij buiten te kunnen spelen, is geen luxevoorziening maar noodzaak, stelt Sigrun Lobst. Zij is ontwerpster van buitenruimtes, waaronder veel natuurspeelplekken. Naar aanleiding van persoonlijke ervaringen schetst zij een toekomst, waarin kinderen weer welkom zijn in de natuurlijke buitenruimte in stad en landschap en zich daar vrij kunnen bewegen en ontwikkelen. Dit ziet zij als voorwaarde voor een intrinsiek natuurbesef, dat nodig is om de grote klimaatvraagstukken het hoofd te bieden.

Sigrun Lobst

'The major problems in the world are the result of the difference between how nature works and the way people think.'¹

Gregory Bateson, antropoloog, bioloog en psychotherapeut

Ik ben geen wetenschapper, dus verwacht hier geen wetenschappelijke beschouwing. Ik ben geen beleidsmaker, dus verwacht geen adviezen en strategische raad. Ik ben ontwerper van speelnatuur, mijn vak is het om, rekening houdend met randvoorwaarden, eisen, wensen en mogelijkheden van een locatie en de gebruikers, vorm te geven aan de toekomstige inrichting van een locatie. Ook begeleid ik het proces van voorbereiding, aanleg, onderhoud en beheer van deze plek. Voor het schrijven van dit hoofdstuk wil ik echter te rade gaan bij een andere bron: het buitenkind dat ik was, en de buitenmens die

ik ben. Dit is wat ik kan toevoegen aan de vele relevante teksten die over buitenspelen in de natuur geschreven zijn. Uit de literatuur die mij het meest heeft geïnspireerd en waaruit ik veel put in mijn werk, haal ik hier graag enkele citaten aan. Voor verdieping in het onderwerp verwijs ik naar de bronnen bij dit hoofdstuk, die achter in deze bundel zijn opgenomen.

Als professional op het gebied van speelnatuur houd ik me al ruim twintig jaar bezig met de strijd voor toegankelijke, natuurrijke speelruimte voor kinderen in onder andere Nederland en Duitsland, maar ook elders in Europa. In die tijd heb ik over dit onderwerp veel artikelen en boeken gelezen, projecten bestudeerd en collega's bezocht, films gekeken, lezingen en podcasts gehoord, gesprekken gevoerd, enzovoort. Er is al zo veel geobserveerd, onderzocht en uitgedacht,

opgeschreven, bediscussieerd, afgewogen, uitgeprobeerd en verbeterd, dat het bij mij een prangende vraag oproept: waarom dóén we in vredesnaam zo weinig, terwijl er zo'n rijke schat aan informatie en kennis voorhanden is? Daarom hier mijn speelse noodkreet om nu vooral snel aan de slag te gaan.

Nostalgische idealen

In het jaar 2000 startte ik mijn werkzaamheden als zelfstandig ontwerper van speelna-tuur. Mijn eerste opdracht was het ontwerp voor de transitie van bouwspeeltuin de Botte Spijker in het westen van Rotterdam naar Natuurspeeltuin de Speeldernis, een van de eerste grote natuurspeeltuinen in Nederland. Die werd in 2002 geopend en ligt tussen twee woonwijken; de eerste huizen staan op amper tweehonderd meter afstand, de eerste scholen zijn te vinden op zo'n vijfhon-derd meter afstand. Ik wilde toen, misschien wat romantisch gedacht, een plek creëren waar kinderen na schooltijd heen zouden komen fietsen, hun tas in de hoek gooien, gauw een boterham eten en dan in de grote tuin verdwijnen, tot ze aan het eind van de middag weer tevoorschijn zouden komen om voor het eten weer thuis te kunnen zijn. Vies, moe, hongerig, vol van verhalen en met een rode kleur op de wangen. In de tien jaar dat ik uiteindelijk bij de Speeldernis mocht werken, is het echter maar een keer voorgekomen dat een jongen van een jaar of negen meerdere dagen achter elkaar zelfstandig uit school naar de tuin kwam fietsen. Hij was nieuwsgierig en betrokken, zocht vaak contact met medewerkers en wilde graag helpen. Mijn col-lega's vonden al snel dat hij wel erg vaak een beroep op hen deed en ze reageerden steeds minder positief. Na een paar dagen kwam de jongen niet meer.

Wat mijn eigen kinderen betreft, leek het mij ideaal dat ze de hele middag in de speeltuin

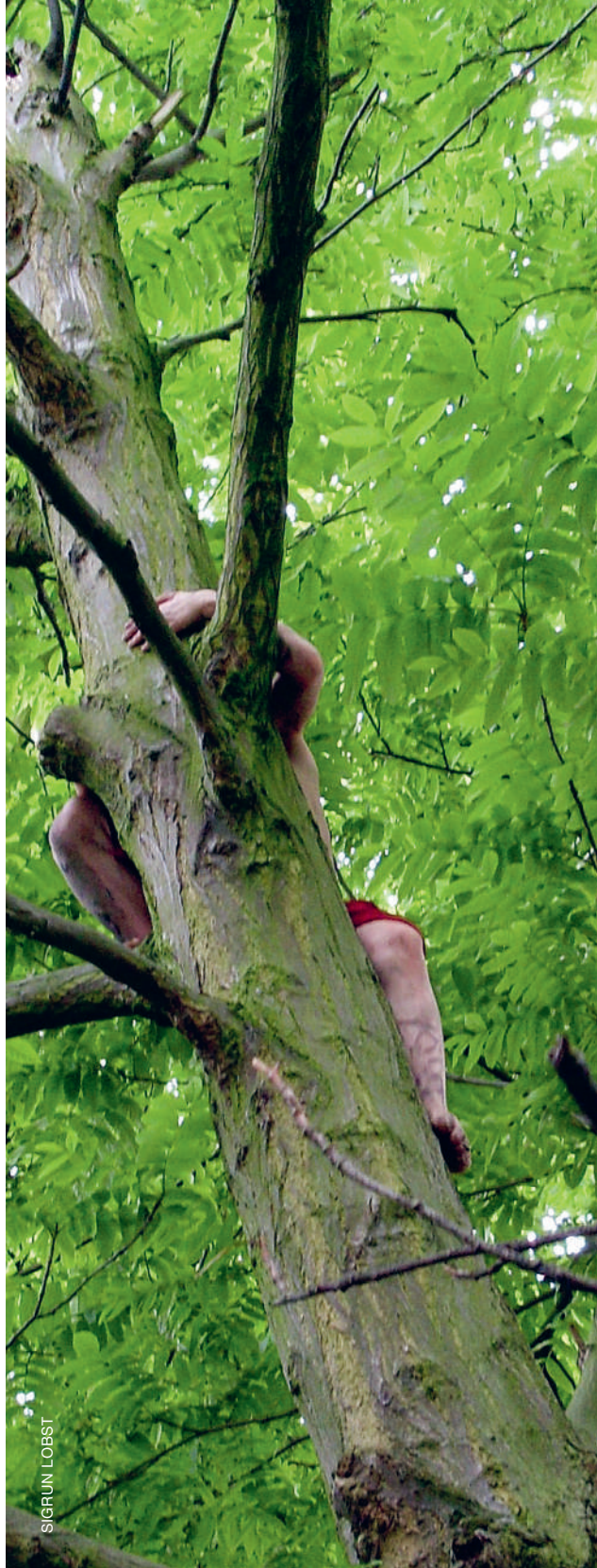
konden scharrelen. Ik heb ze zoveel mogelijk meegenomen naar mijn toenmalige werkplek, wetende dat ik in de buurt was als ze no-dig zouden hebben. Het probleem was dat er alleen op mooie dagen in de zachte seizoenen en op woensdagmiddagen andere kinderen waren om mee te spelen, want op doorde-weekse middagen zaten de meeste kinderen in de opvang. Toch had ik het idee dat deze situatie redelijk dicht in de buurt kwam van mijn opvoedingsmotto 'It takes a village to raise a child'. De kinderen liepen per slot van rekening vaak mee met die kleurrijke mede-werkers en vrijwilligers die ze van jongs af aan kenden. Tot ik op een dag een boze brief van een jonge vrijwilligster kreeg, die schreef dat ik mijn kinderen te weinig aandacht gaf en de verantwoordelijkheid voor hen neerlegde bij de vrijwilligers en medewerkers en de kinderen daardoor emotioneel zou verwaar-lozen. Mijn idealen bleken onvoldoende aan te sluiten bij de realiteit van die tijd. Was ik misschien te veel uitgegaan van mijn eigen kindertijd?

'Een van mijn grootste inspiratiebronnen is de natuur zelf. Ik was een "scharrelkind", speelde altijd buiten, in het bos, bij het water, op onlandjes. Ik kampeerde veel, zat bij de padvindders. Ik heb eens uitgerekend dat op negenjarige leeftijd mijn "home range" vier kilometer was. Lopend; ik kreeg mijn eerste fiets pas toen ik een jaar of elf was. De meeste kinderen halen dat tegenwoordig niet meer. Door al die directe natuurervaringen ben ik enorm gevormd.'²

Groene kinderjaren

Naar aanleiding van dit citaat van de natuurpedagoog Kees Both (1942-2021) ben ik gaan nadenken over mijn eigen 'home range'. Ik groeide op in een buitenwijk aan de rafelrand van de stad Leipzig, in het Oost-Duitsland van de jaren zeventig. Tot mijn zevende jaar scharrelde ik de hele dag rond met mijn moeder, die huis- en tuinvrouw was in een tuin van 2000 m². Een enorm terrein met een grote moestuin, fruitbomen en -struiken, een koude en een warme kas, composthoop, rommelhoeken, bosjes, schuur, vijver, gazon, paden, siertuin... Voor mij als kind was er niet veel speciaals, behalve een kleine heuvel zand en een eenvoudige schommel. Ik speelde natuurlijk met kinderen uit de straat. Zeven stuks in totaal, van verschillende leeftijden. Vreemden kwamen er nauwelijks, iedereen kende iedereen.

Spelen deden we eerst in de tuinen in onze straat, die in mijn kinderlijke beleving gigantisch waren. Toen ik een jaar of zes was veroverden we ook stuk voor stuk de andere straten van ons wijkje. Naarmate mijn voeten en mijn fietsje me verder droegen, groeide mijn wereld op een heel natuurlijke manier. De tuinen van andere mensen en een aantal verlaten tuinen en huizen in onze wijk waren de plekken waar onze avonturen plaatsvonden. Dat was meestal helemaal achter in die tuinen, tussen, in en op de schuurtjes en de composthopen, in de oude fruitbomen en de vergeten rommelhoeken. Later voerde onze zucht naar avontuur ons naar de rand van de wijk, die grensde aan uitgestrekte akkers. We speelden tussen de gewassen, wat uiteraard niet mocht, en probeerden de struweeleilanden in de verte te bereiken, kleine gebiedjes te midden van de akkers met bomen en struiken. Die lagen vol met rommel en spannende afvalhopen met van alles wat de boer kwijt wilde. Een waar speelparadijs. Binnen

een straal van een à twee kilometer waren on- telbaar veel avonturen te beleven zonder ook maar een grote weg over te hoeven steken. Elke dag waren we buiten, 's winters tot ieders tenen blauw kleurden van de kou, 's zomers tot het begon te schemeren. Zodra de straatlanta- rens oplichtten moesten we binnenkomen.

Ik was zeven jaar toen ik naar de dichtstbij- zijnde school ging op 1,3 kilometer van ons huis. Al na een paar dagen ging ik op de fiets naar school, niet met mijn ouders maar samen met andere kinderen. De oudere jongens en meisjes hadden een onuitgesproken verant- woordelijkheid voor de jongere kinderen. Toen ik een jaar of negen was, mocht ik ook zelfstandig de grote weg oversteken en alleen naar het dorp, naar vriendinnetjes, naar het strand en een rondje om het meer. Dat laatste was een kleine 2,5 kilometer en dus onvoorstelbaar groot en ver.

In mijn vroege tienerjaren werd aan de rand van ons wijkje een grote nieuwbouwwijk uit de grond gestampt, met spannende bouw- putten, materiaalhopen, grondheuvels: een geweldige speelplaats, vooral in de weeken- den. Uiteraard verboden terrein, maar veel te boeiend om er niet op ontdekkingsstocht te gaan. Toen was mijn bereik zo'n drie à vijf kilometer vanaf ons huis.

Mijn kinderlijke wereld groeide als vanzelf met mij mee, en ik vond de door mijn ouders opgelegde regels en beperkingen uiteraard overbodig en overdreven. Regels waren er toch ook om af en toe te negeren? Desnoods aanvaardde je de bijbehorende straf.

Later, toen ik niet meer speelde en veel voor school moest doen, verbleef ik veel in de grote tuin rond ons huis. Die was gelukkig groot genoeg om aan de aandacht van mijn ouders te ontsnappen. Op het platte dak van de schuur maakte ik mijn huiswerk en hield ik mijn dagboek bij.

In mijn beleving was ik altijd buiten. Het huis was een functionele ruimte, om op te warmen, eten te halen, spullen op te bergen, te schuilen en te slapen.

'Once we could hardly wait to get out of the house, as everything that we were most interested in was outside. The home was the fundamental place of security, primary needs and housework. However, it was necessary to go out in order to meet friends, to play, to go to the bar, the cinema, the library. And if there were dangers, and there were indeed, we had to be careful, as our parents used to tell us. Today we can hardly wait to get back home, as the home is the place for rest, culture, family affection, communication. (...) It is no longer part of a complex ecosystem, but itself tends towards self-sufficiency.'³

*Francesco Tonucci,
filosoof en pedagoog*

Een nieuwe generatie groeit op...

Mijn eigen kinderen groeiden begin van deze eeuw op in Rotterdam, aan de rand van het centrum op een bovenwoning in een oude stadswijk. Ik probeerde ondanks de weinig ideale omstandigheden de grootst mogelijke speelruimte en vrijheid voor ze te creëren. Ik werkte zoals gezegd op de Speeldernis, een grote natuurspeeltuin naast een park en een volkstuintencomplex. Op dat volkstuinten- complex nam ik een tuin van 220 m² met een tuinhuisje. Een flinke, groene ruimte met veel mogelijkheden, grenzend aan diergaarde Blij- dorp. De peuterspeelzaal en basisschool van de kinderen stonden op een paar honderd

meter afstand en waren voor de kinderen eenvoudig zelfstandig te bereiken, omdat ze geen grote straten hoefden over te steken. De volkstuin en natuurspeeltuin boden mijn kinderen in de eerste jaren alles wat ze nodig hadden: een zee aan ruimte met zand, water, gras, planten, bomen, moestuin en bessenstruiken, materialen en gereedschappen. En andere kinderen en mensen.

In het zomerseizoen sliepen we vaak op de tuin, buiten in de hangmat of in de boomhut. De hele dag waren we zo veel als mogelijk buiten. In de openlucht, onder de wolken en de sterren, weervaarden het weer en de seizoenen, de elementen en de planten, bomen en dieren, en dat allemaal midden in de stad. Op mooie, zomerse dagen verdwenen de kinderen soms al 's ochtends vroeg nog in pyjama en op blote voeten naar de tuinen van hun vriendjes. Pas veel later kwamen ze dan terug met jam om hun mond om even snel hun fiets te halen of een schep, en trokken dan toch ook maar even een broek aan. Toen ze iets ouder werden, werd de tuin te klein voor ze: eerst de eigen tuin, later ook het volkstuintencomplex en de Speeldernis. Te klein voor grote kindervanturen: met een zelfgemaakt vlot op de sloten, of op zoek naar een bouwplaats voor een geheime hut. Te weinig ruimte om aan de aandacht en de blikken van volwassenen te ontsnappen. Zij zochten vervolgens hun vrijheid in het park, op een eilandje.

Vervolgens kwamen de grote frustraties. De vriendjes mochten niet meer alleen mee het park in, de bosjes in het park lagen vol viezigheid, hun hutten werden altijd na korte tijd gesloopt of opgeruimd, een keer kwam er een enge man die zijn jas opendeed, het eilandje werd bewaakt door een paar volkstuinders die de kinderen eraf gooiden omdat de vogels daar rust nodig hadden. Dan toch maar voetballen op het veldje of Donald

Duckjes lezen in het tuinhuisje. Hun 'home range' telde nog steeds maar een paar honderd meter. En dat was zelfs nog bijzonder, want de meeste vriendjes van buiten de tuin werden gebracht en gehaald door hun ouders en mochten nergens alleen naartoe.

Bij ons appartement in de stad was een stoep voor het huis. Een mooie, brede stoep, met gezellig veel voorbijgangers en grote bomen, en met veel buurkinderen. Daar speelden de kinderen uit de straat vaak, in wisselende groepjes. Stoepkrijten, voetballen, fietsen, tikkertje, zelfbedachte stoepspeellen, enzovoort. Aanvankelijk zaten er in de deuropening altijd een of meer ouders die waakten over de kinderen. Later mocht het groepje zelfstandig naar het voetbalveldje om de hoek en weer later naar de skatebaan en de atletiekbaan in het park. Al met al verbleven de kinderen nog steeds binnen een straal van zo'n zevenhonderd meter van hun huis (en ons tuinhuis). Ze zijn nu tieners en de laatste jaren spreken ze nog weleens af op die stoep. Als ik dan langsfiets zie ik ze soms zitten op de drempels waar vroeger de ouders zaten. Ik zie ze samen voorovergebogen naar de telefoon van een van hen kijken of ze zitten naast elkaar, ieder verdiept in zijn eigen telefoon. Ook dat tafereel voelt al bijna als voltooid verleden tijd.

'The risk of never risking anything. One important difference between being children 40 or 50 years ago, rather than nowadays, is that in the past parents were often not around. In those periods of absence of adult control, children could have their most important experiences, encounter new things,

obstacles, adventures, risks. (...) Nowadays adults are always there. This is the big difference. If it is not a parent, it is a teacher or else the coach or the catechism teacher or the library or play centre operator. If an adult is present the child does not run any risks (the adult is there on purpose to prevent this from happening) and the child cannot even explore, discover, or be surprised, since the adult is also there on purpose to explain, anticipate, and reply.⁴

Naar buiten!

Waarom vertel ik dit allemaal zo uitgebreid? Mijn eigen verhaal is kenmerkend voor de veranderingen die in Nederland binnen een generatie hebben plaatsgevonden als het gaat om vrij buitenspelen. Het zegt veel over de eerste stappen die kinderen zelfstandig

zetten in de wijde wereld.

Hoe hebben mijn eigen ervaringen mij gevormd? Hoe kijk ik daar nu op terug? Het zelfstandig buitenspelen in een gevarieerde natuurrijke, vrij toegankelijke omgeving heeft mijn ontwikkeling wezenlijk bepaald. Het opgroeien in een ruime, groene woonwijk met een levendig en speels weefsel van beschutte tuinen, gelegen in een open landschap heeft mij gemaakt tot wie ik nu ben.

Kijk ik vandaag naar mijn leven en vergelijk ik het met de levens van veel mensen om mee heen, dan zie ik vooral een groot verschil in de relatie met het buiten zijn. (Ik vermijd hier het woord natuur, want dat roept al gauw bepaalde beelden van ongereptheid en wildernis op; ik heb het liever over buiten.) Pas als het om de een of andere reden niet anders kan, ga ik naar binnen. Voor mij is buiten zijn, buiten leven nog steeds mijn natuurlijkste staat van zijn. Die grote behoefte aan buiten zijn kan ik ook vervullen in mijn dagelijks leven midden in de stad Rotterdam. Het is mij

gelukt mijn leven zo in te richten dat dit mogelijk is. Dat ik daarvan kan genieten maakt mij sterk, ik put er kracht uit in het dagelijkse bestaan, vooral in moeilijke tijden. Buiten zijn betekent voor mij in contact zijn met de omgeving, met alle levende wezens die daar net als ik thuis zijn, met de elementen, het weer, de seizoenen, de aarde onder mijn voeten. Deze verbinding geeft mij kracht, houvast en richting. Ervaren hoe mijn leven verbonden is met al het leven om mij heen, relateert mijn problemen en zorgen. Het aanschouwen van de schoonheid van alles wat leeft, zonder dat ik er iets voor hoeft te doen. De verschijnselen en wetmatigheden van de natuurlijke wereld die ik ervaar en waar ik kennis over opdoe, geven mij inzicht en perspectief. Alles wat Moeder Aarde ons schenkt heb ik dringend nodig voor een gevoel van verbondenheid en geborgenheid in deze complexe, uitdagende wereld. Ik heb er hard voor gewerkt om buiten te kunnen blijven spelen.

In de prachtige lente van 2020 genoot ik ervan dat ik zo veel vaker dan voorheen buiten kon zijn, ook tijdens werkuren. Corona had Nederland en de wereld in zijn greep en we kregen te maken met een heuse lockdown. Daar had ik me op voorbereid door te investeren in een zonnepaneel op mijn tuinhuisje en onbeperkt internet op mijn mobiele telefoon. Ik opende mijn tuinkantoor. De hotspot van mijn telefoon bleek zodanig sterk, dat mijn kinderen grote delen van de online lessen op de tuin konden volgen. Wij hadden veel tijd voor elkaar en met elkaar, waren heel veel buiten en beleefden een prachtige lente! Mijn werktijd aan het beeldscherm kon ik heerlijk verweven met tuinwerkjes tussendoor. Toen we tijdens de lockdowns en daarna vaak online bijeenkomsten hadden en ineens collega's in hun woonomgeving of huiselijke werkplek zagen, verbaasde ik me

erover dat ik meestal de enige was die met een laptop op schoot buiten zat. Dat had ik niet verwacht, omdat veel van die overleggen juist gingen over buitenspelen, natuur en buitenruimte. Waarom was ik de enige die op het idee kwam om buiten te werken nu het kon?

'Children's play, before and outside the school, means "losing time", losing oneself in time, it means encountering the world in an exciting relationship, full of mystery, risk, adventure. It springs from the most powerful driving force known to man's pleasure.'⁵

Een nieuwe balans

De mogelijkheden die kinderen vandaag de dag in de stad hebben om buiten te zijn, contact te hebben met de natuur en alles wat zich daarin aan leven voordoet, zijn aanzienlijk beperkter dan in mijn jeugd. Buitenspelen gaat niet vanzelf, vraagt veel organisatie en doorzettingsvermogen van de ouders die zich bewust zijn van het belang ervan.

Een onderzoek uit 2018 getiteld *Buitenspelen in Nederland*⁶ toont aan dat de behoefte om buiten te spelen onder kinderen nog steeds groot is. Al is de concurrentie van televisie, sociale media en games sterk toegenomen, kinderen geven aan buitenspelen nog steeds een van de leukste vrijetijdsactiviteiten te vinden.

Maar de cijfers liegen er niet om als we de huidige generatie vergelijken met die van hun ouders en grootouders. Waar van de grootouders nog 66% dagelijks buitenspeelde als kind, en van de ouders nog 59%, speelt nu nog maar 14% van de kinderen dagelijks buiten. Volgens het genoemde onderzoek, een initiatief van Jantje Beton, speelt liefst 28% van de kinderen nooit of slechts een

keer per week buiten, dat geldt dus voor drie op de tien kinderen!

Bijna een derde van de kinderen geeft aan minder buiten te spelen dan ze zouden willen. Als grootste barrières voor het buitenspelen worden drie redenen gegeven: 39% van de kinderen vindt de speelplekken te saai, 39% speelt liever binnen dan buiten en 36% geeft aan dat ze te druk zijn met school, buitenschoolse opvang en hobby's. Als andere redenen worden nog genoemd: te weinig andere kinderen buiten om mee te spelen, te weinig speelplekken die ze zelfstandig kunnen bereiken en te veel verkeer. Als het gaat om favoriete speelplekken zijn het schoolplein, de eigen tuin of die van vriendjes, en bos en andere natuur de drie meest gewaardeerde. De trends die in deze cijfers naar voren komen, zijn al gaande sinds de jaren negentig van de vorige eeuw, maar de berichten van toen over de teloorgang van het buitenspelen zijn helaas nog steeds actueel.

Toen de Speeldernis in Rotterdam twintig jaar geleden zo'n onverwacht groot succes bleek, riepen politici: elke wijk een Speeldernis! Er is er in al die tijd in Rotterdam niet een bijgekomen. Terwijl zulke initiatieven voor de hand liggen, zeker nu de biodiversiteits- en klimaatcrisis vragen om acute groen-blauwe investeringen. Kleinschalige en grootschalige, groen-blauwe speelomgevingen voor kinderen én natuur zouden de vanzelfsprekendste buitenruimteprojecten moeten zijn. Waarom zijn ze dat dan niet?

Kinderen zelf vertellen ons feilloos wat ze willen, waar ze blij van worden en wat hun behoeftes zijn. Buitenspelen en entertainmenttechnologieën hoeven elkaar niet uit te sluiten. Zodra er voldoende en goed bereikbare, boeiende buitenspeelruimtes zijn, kunnen kinderen zelf een nieuwe balans vinden tussen binnen- en buitenspel, mits we ze de tijd en het vertrouwen daarvoor gunnen. We weten hoe een gezonde leef- en leer-

omgeving voor kinderen eruit kan zien en toch worden nog steeds bestaande, enigszins groene (speel)ruimtes bebouwd en betegeld. We weten dat regelmatig in een natuurlijke omgeving zijn – zowel actief als passief – gezond en zelfs genezend is voor de mens. En toch trekken velen nog steeds naar de uitdijende, dichtbebouwde steden, waardoor daar de nog beschikbare groene ruimte steeds schaarser wordt. We weten dat de grondstoffen op deze wereld eindig zijn en opraken, en toch stoppen we niet met alle werkelijk overbodige consumptie en activiteiten. Wat zijn we toch voor een vreemde soort?

'Wie aan de ene kant verkondigt, dat een ecologische ramp dreigt, maar aan de andere kant niet het risico neemt om kinderen vrij in de natuur te laten zwermen, verdiept een vicieuze cirkel. Dat loslopende kinderen niet meer in de natuur voorkomen is de eigenlijke ecologische ramp.'⁷

*Andreas Weber,
filosoof en bioloog*

Ruimte voor natuur

Er is een aspect van natuur dat we vaak een beetje wegmoffelen. Omdat we bang zijn zweverig gevonden te worden, of omdat we denken dat het er niet echt toe doet. En omdat het lastig is duidelijk in taal, beeld of getallen uit te drukken wat we ermee bedoelen. Maar het werkelijk begrijpen en accepteren van de spirituele kant van natuur is wellicht die ene stap die nog mist om de situatie te laten kantelen en écht radicale stappen te gaan zetten. Het volstaat niet om natuur louter functioneel te benaderen en natuur te gebruiken voor stressreductie, frisse lucht, gezond voedsel, gevarieerde beweging, uitdaging,

prikkeling van zintuigen, enzovoort. Ruimte voor natuur wordt nu vaak als één van de mogelijke keuzes gezien, naast woningbouw, multifunctionele openbare ruimte, bedrijventerreinen, infrastructuur en datgene waar verder nog behoefte aan bestaat. Als we natuur in ons denken en plannen weer de positie geven die zij sowieso heeft, namelijk dé basis van al het leven, dan wordt duidelijk dat ruimte voor natuur geen keuze is, maar een noodzaak. Tenminste, als wij als menselijke soort willen blijven voortbestaan.

Om de huidige en toekomstige generaties de kans te geven verbondenheid te ervaren met de natuur, moeten we nu in actie komen. Maar hoe kunnen we de beleidsmakers, beslissers en burgers van vandaag en morgen echt bewust maken van onze afhankelijkheid van (onze eigen) natuur op een manier dat ze ernaar gaan handelen? Want we maken geen gebruik van natuur, wij zijn natuur, en buiten is onze natuurlijke leefomgeving.

De rationele benadering van de afgelopen decennia, of zelfs eeuwen, blijkt niet de kracht te hebben om ons te leiden tot een nederig en respectvol leven in de natuur, de bron van al het leven, waaronder dat van onszelf.

Kinderen dragen van nature deze diepe spirituele verbinding met de natuurlijke wereld en alle levende wezens in zich. Maar al te snel raken de meeste deze echter kwijt en er zijn helaas maar weinig begeleiders die deze levendige verbinding met ze delen en serieus nemen. Als we onze kinderen hun aangeboren natuurbewustzijn willen laten bewaren, dan moeten we daar ruimte voor maken in ons gedrag, onze verhalen, onze opvoeding, het curriculum.

En we moeten in onze steden, dorpen en landschappen in rap tempo natuurlijke (speel)ruimtes creëren, herstellen en toelaten. Alleen met voldoende broed-, groei- en

bloeiplaats voor komende generaties van alle soorten levende wezens, zal ons leven op deze aarde ook in de toekomst mogelijk zijn. Alleen door te leven en spelen in een groene omgeving zullen onze kinderen verbondenheid met de natuur kunnen ervaren en uiten. De kwaliteit van de toekomstige buitenruimte zal de mogelijke verdieping van deze verbinding wezenlijk beïnvloeden.

Daar moeten we snel mee aan de slag en daarom doe ik hier een viertal voorstellen waar we direct mee kunnen beginnen:

1. We vervangen de toegangsborden ('opengesteld') bij de ingangen van bossen, natuurgebieden en parken door nieuwe borden met een welkomstboodschap als deze:

Welkom buiten!

Je mag hier zijn, wie je ook bent, en je mag doen waar je blij van wordt. Wees aandachtig en gebruik bij alles wat je doet je hoofd en je hart. Laat geen sporen achter. Bedenk dat jij maar een van de vele bewoners bent van dit gebied, gun ook de andere hun leven.

Laten we niet langer bang zijn voor verstoring van natuurgebieden door struinende en spelende kinderen; laten we eerder bang zijn voor het verbreken van onze vanzelfsprekende band met de natuur.

2. Elke gemeente maakt voor de toekomst een toetsingskader, waaraan alle nieuwe ontwikkelplannen voor de openbare ruimte moeten voldoen. Standaard worden ook suggesties meegewogen van een kinderpanel dat deel uitmaakt van de toetsingscommissie. Het toetsingskader voorziet in een gecombineerd Groen Klimaat- en Speelbeleidsplan. Doel van dit plan is het realiseren van een samenhangend (natuur)speelweefsel. Dit bestaat uit een gelaagd netwerk van kleinere en grotere, deels thematische speel-, recreatie- en verwilderingsplekken, die met elkaar zijn verbonden

door groene doorgangspassages, waarlangs kwetsbare diersoorten (waaronder de mens) zich veilig kunnen verplaatsen. Iedere inwoner van de gemeente moet veilig toegang hebben tot deze groenstructuur, die meerdere functies heeft: waterbuffer, verkoeling, biodiversiteit, vrij en veilig spel, sociale ontmoetingsplaats, beweegruimte, veilige routes om te lopen, fietsen, steppen, skaten, enzovoort.

3. Kinderen krijgen op school een nieuw vak: Buiten zijn. Kerndoel van dit vak is het gezond en veilig in verbondenheid buiten kunnen zijn. Hiervoor leren de kinderen over natuurverschijnselen, weer en klimaat; inheemse planten en dieren en de ecologie van onze leefomgeving; basistechnieken van het wildernisleven: sluipen, hutten bouwen, vuur maken, sporen lezen, aandachtig luisteren en gluren, eten uit de natuur en basistechnieken van het buiten spelen en leven; risico's inschatten, outdoor eerste hulp, enzovoort. Dit vak neemt minimaal een dag in de week in beslag en vindt altijd buiten plaats. Minimaal twee keer per schooljaar vindt er een werkweek plaats met praktijklessen, waarbij de kinderen bivakkeren in nabijgelegen natuurgebieden, die ze te voet verkennen. In het afsluitende weekeinde zijn de ouders aanwezig en is er een groot feest, waarbij kinderen de ouders verzorgen middels de aangeleerde nieuwe vaardigheden.

4. Bij nieuwbouw van scholen krijgen alle klaslokalen minimaal één wand die volledig te openen is en vrije toegang biedt tot de buitenruimte. De school wordt omgeven door een ruim, afwisselend en natuurlijk speel-leerlandschap met tal van mogelijkheden voor buitenlessen in verschillende vakken. Ook wordt voorzien in een tuin die groot genoeg is om voldoende voedsel te verbouwen voor een dagelijkse, gezamenlijke lunch die wordt

bereid in een eigen keuken. Zoals iedere school een conciërge heeft, zal er voortaan ook een vaste tuinman of -vrouw zijn. De buitenruimte van de school heeft daarnaast een buurtfunctie en is na schooltijd geopend voor gebruik door bewoners van de wijk.

*'In order to play, children need a space that can grow together with their capacity, their autonomy and their skills. A space that can accompany them during their development, which can offer them new experiences, new discoveries, new treasures. In order to grow up and to play, the children need the city – no more, no less.'*⁸

Francisco Tonucci

Tot besluit

Wat als we in dit citaat 'city' vervangen door 'buiten'? En wat als die twee elkaar niet langer uitsluiten? Dan kunnen nu en straks kinderen in de natuur spelen en zijn, of ze nu opgroeien in een dorp of een drukke stad. Het is een voorwaarde om de mens zijn verbondenheid met de natuur niet te laten verliezen. Hopelijk kunnen ook toekomstige generaties kinderen dan zeggen: ik ben natuur!

Over de auteur

Sigrun Lobst is sinds 2000 werkzaam als zelfstandig ontwerper speelnatuur. Daarnaast was zij gedurende twaalf jaar werkzaam bij Speelnatuur van OERRR op het eiland Tien-gemeten en Natuurspeeltuin de Speeldernis in Rotterdam, haar eerste ontwerp. Lobst is coauteur van het boek *Speelnatuur in de stad. Hoe maak je dat?* Zij is ook werkzaam voor het secretariaat van stichting Springzaad.